УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ “ – ШТИП
ФАКУЛТЕТ ЗА ОБРАЗОВНИ НАУКИ
UNIVERSITY “GOCE DELCEV ” SHTIP
FACULTY OF EDUCATIONAL SCIENCES

ОБРАЗОВАНИЕТО ВО XXI ВЕК – СОСТОЈБИ И ПЕРСПЕКТИВИ –

МЕЃУНАРОДНА НАУЧНА КОНФЕРЕНЦИЈА

– ЗБОРНИК НА ТРУДОВИ –

EDUCATION IN XXI CENTURY – CONDITIONS AND PERSPECTIVES –

INTERNATIONAL SCIENTIFIC CONFERENCE

– PROCEEDING BOOK –

Штип, 24 – 25 Септември, 2015
Shtip, September, 24-25, 2015

fesconference@ugd.edu.mk

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ “ – ШТИП
ФАКУЛТЕТ ЗА ОБРАЗОВНИ НАУКИ
UNIVERSITY “GOCE DELCEV ” SHTIP
FACULTY OF EDUCATIONAL SCIENCES

ОБРАЗОВАНИЕТО ВО XXI ВЕК
– СОСТОЈБИ И ПЕРСПЕКТИВИ –

МЕЃУНАРОДНА НАУЧНА КОНФЕРЕНЦИЈА

Штип, 24 – 25 Септември, 2015

– ЗБОРНИК НА ТРУДОВИ –

EDUCATION IN XXI CENTURY
– CONDITIONS AND PERSPECTIVES –

INTERNATIONAL SCIENTIFIC CONFERENCE

Shtip, September, 24-25, 2015

– PROCEEDING BOOK –

Штип, 2016

Издавач / Publisher

Универзитет „Гоце Делчев“ Штип — University ”Goce Delcev” - Stip
Факултет за образовни науки — Faculty of Educational Science

За издавачот / For publisher

Проф.д-р Соња Петровска, декан / PhD Sonja Petrovska, Dean

Издавачки совет / Publishing council

проф. д-р Блажо Боев — Prof. Blazo Boev, PhD
проф. д-р Лилјана Колева Гудева — Prof. Liljana Koleva Gudeva, PhD
проф. д-р Кирил Барбареев — Prof. Kiril Barbareev, PhD
проф. д-р Дејан Мираковски — Prof. Dejan Mirakovski, PhD

Главен и одговорен уредник / Editor in chief

Проф.д-р Соња Петровска — PhD Sonja Petrovska

Технички уредник / Technical Editing:

Доц. д-р Верица Јосимовска — Ass. Prof. Verica Josimovska, PhD
Доц. д-р Билјана Попеска — Ass. Prof. Biljana Popeska, PhD
Доц. д-р Деспина Сивевска — Ass.Prof. Despina Sivevska, PhD
Славе Димитров — Slave Dimitrov

Јазично уредување / Language Editor:

Виолета Карагунова / Violeta Karagunova (Macedonian language)
Снежана Кирова / Snezana Kirova (English language)

Дизајн / Design:

Славе Димитров

CIP - Каталогизација во публикација
Национална и универзитетска библиотека "Св. Климент Охридски", Скопје

37"20"(082)(048.3)
МЕЃУНАРОДНА научна конференција (2015 ; Штип)
Образованието во XXI век [Електронски извор] : состојби и перспективи : книга на апстракти / Меѓународна научна конференција, Штип, 24-25 септември, 2015 = Education in XXI century : conditions and perspectives : book of abstracts / International scientific conference, Shtip, September, 24-25, 2015. - Текст во PDF формат, содржи 100 стр.. - Штип : Универзитет "Гоце Делчев", Факултет за образовни науки = Shtip = University "Goce Delcev" Shtip, Faculty of educational sciences, 2015

Начин на пристап (URL): https://e-lib.ugd.edu.mk/naslovna.php. - Наслов преземен од екранот. - Опис на изворот на ден 29.12.2015. - Фусноти кон текстот

ISBN 978-608-244-275-4
1. Насп. ств. насл.. - I. International scientific conference (2015 ; Shtip) види Меѓународна научна конференција (2015 ; Штип)
а) Образование - 21 в. - Зборници - Апстракти
COBISS.MK-ID 100254474

Organizers:

University ”Goce Delcev” - Stip
Faculty of Educational Sciences
Republic of Macedonia

Organizing Committee:

Sonja Petrovska, Faculty of Educational Sciences, University “Goce Delcev“ in Stip, Republic of Macedonia
Todor Cepreganov, Faculty of Educational Sciences, University “Goce Delcev“ in Stip, Republic of Macedonia
Nikola Smilkov, Art Academy, University Goce Delcev Stip, Republic of Macedonia
Kiril Barbareev, Faculty of Educational Sciences, University “Goce Delcev“ in Stip, Republic of Macedonia
Despina Siveska, Faculty of Educational Sciences, University “Goce Delcev“ in Stip, Republic of Macedonia
Biljana Popeska, Faculty of Educational Sciences, University “Goce Delcev“ in Stip, Republic of Macedonia
Traj;e Stojanov, Faculty of Educational Sciences, University “Goce Delcev“ in Stip, Republic of Macedonia
Irena Kitanova, Faculty of Educational Sciences, University “Goce Delcev“ in Stip, Republic of Macedonia
Oliver Cackov, Faculty of Educational Sciences, University “Goce Delcev“ in Stip, Republic of Macedonia
Jadranka Runceva, Faculty of Educational Sciences, University “Goce Delcev“ in Stip, Republic of Macedonia
Verica Josimovska, Faculty of Educational Sciences, University “Goce Delcev“ in Stip, Republic of Macedonia

Editorial board:

Ph.D Leonid F. Chuprov, Russian Academy of Natural History (RANH, Moscow), Chernogorsk, Russia
PhD Mark R. Ginsberg, College of Education and Human Development at George Mason University, Fairfax, Virginia, USA
Ph.D Ivan Prskalo, Faculty of Teacher Education, University of Zagreb, Croatia
PhD Milan Matijević, Faculty of Teacher Education, University of Zagreb, Croatia
Ph.D Sinisa Opic, University of Zagreb, Croatia
Ph.D Tamara Gazdic-Aleric, Faculty of Teacher Education, University of Zagreb, Croatia
PhD Zaharnytska Iryna Ivanivna, Institute of the Child Development, National Pedagogical Dragomanov University, Kiev, Ukraine
PhD, Lutsenko Iryna Oleksiivna, Department of Children’s Creativity, Institute of the Child Development, National Pedagogical Dragomanov University, Kiev, Ukraine
PhD Sukhorukova Halyna Viktorivna, Department of Children’s Creativity, Institute of the Child Development, National Pedagogical Dragomanov University, Kiev, Ukraine

PhD Kot Nataliia Mykhailivna, Department of Theory and History of Preschool Pedagogy, Institute of the Child Development, National Pedagogical Dragomanov University, Kiev, Ukraine
PhD Anna Studenska, Faculty of Ethnology and Educational Science, University of Silesia, Poland
Phd Alina Szczurek-Boruta, Faculty of Ethnology and Educational Science, University of Silesia, Poland
PhD Stojan Bogdanovic, University of Nis, Serbia
PhD Stojan Cenikj, Teaching Faculty, Vranje, University of Nis, Serbia
PhD Stana Smiljkovikj, Teaching Faculty, Vranje, University of Nis, Serbia
PhD Emina Hebib, Faculty of philosophy, Belgrade, Serbia
PhD Živorad Milenovic, Teaching Faculty, Ieposavic, University of Kosovska Mitrovica, Serbia
PhD Prof.Iliana Petkova, Faculty of Education, Sofia University "St. Kliment Ohridski", Sofia, Bulgaria
PhD Trayan Popkochev, Sout-West University "Neofit Rilski" Blagoevgrad, Bulgaria
PhD Krasimira Mutavchieva, Trakiski Univerzitet, Faculty of Pedagogy, Stara Zagora, Bulgaria
PhD Eleonora Mileva, Teaching Faculty, National Sports Academy "Vasil Levski", Sofia. Bulgaria
PhD Anzhelina Yaneva, Sports Department, Sofia University "St. Kliment Ohridski", Sofia, Bulgaria
PhD Veselina Ivanova, Faculty of Education, Trakia University, Stara Zagora, Bulgaria
PhD Elka Kirilova Yanakieva, Faculty of pedagogy, Southwest University of Neophyte Rilski, Blagoevgrad, Bulgaria
PhD Margarita Koleva, Faculty of pedagogy, Southwest University of Neophyte Rilski, Blagoevgrad, Bulgaria
PhD Nino Mihajlov, Faculty of pedagogy, Southwest University of Neophyte Rilski, Blagoevgrad, Bulgaria
PhD Tatjana Novovic, Faculty of Philosophy, University of Niksic, Montenegro.
PhD Sonja Petrovska, Faculty of Educational Sciences, University Goce Delcev Stip, Macedonia
PhD Emilija Petrova Gorgeva, Faculty of Educational Sciences, University Goce Delcev Stip, Macedonia
PhD Snezana Mirascieva, Faculty of Educational Sciences, University Goce Delcev Stip, Macedonia
PhD Snezana Stavreva Veselinovska, Faculty of Educational Sciences, University Goce Delcev Stip, Macedonia
PhD Stevan Aleksoski, Faculty of Educational Sciences, University Goce Delcev Stip, Macedonia
PhD Blaze Kitanov, Faculty of Educational Sciences, University Goce Delcev Stip, Macedonia
PhD Nikola Smilkov, Art Academy, University Goce Delcev Stip, Macedonia
PhD Todor Cepreganov, Faculty of Educational Sciences, University Goce Delcev Stip, Macedonia
PhD Snezana Jovanova Mitkovska, Faculty of Educational Sciences, University Goce Delcev Stip, Macedonia
PhD Kiril Barbareev, Faculty of Educational Sciences, University Goce Delcev Stip, Macedonia
PhD Despina Sivevska Faculty of Educational Sciences, University Goce Delcev Stip, Macedonia
PhD Biljana Popeska, Faculty of Educational Sciences, University Goce Delcev Stip, Macedonia
PhD Trajce Stojanov, Faculty of Educational Sciences, University Goce Delcev Stip, Macedonia
PhD Trajce Nacev, Faculty of Educational Sciences, University Goce Delcev Stip, Macedonia
PhD Stojko Stojkov, Faculty of Educational Sciences, University Goce Delcev Stip, Macedonia
MSc Snezana Kirova, Faculty of Philology, University Goce Delcev Stip, Macedonia
MSc Lence Nasev, Academy of Music, University Goce Delcev Stip, Macedonia

LADIES AND GENTLEMEN, DEAR GUESTS!

With great honor and pleasure I welcome You on behalf of all teachers, associates, employees and students of the Faculty of Educational Sciences at the University "Gotse Delchev" in Shtip and I wish You pleasant moments during this solemn event organized to mark 20 years of university education of teachers.

But in fact, the Faculty of Educational Sciences basis its twenty years of existence on 146 year continuous development of formal education of teachers and preschool teachers in the region. The achievements of the Pedagogical-Seminary school founded in 1869, the existence of which is linked to the name of the creator of the first primer and the first textbook for teachers - School Pedagogy - Josif Kovachev, and to the name of the great teacher Gotse Delchev, followed by the School for Teachers established in 1946, Higher Pedagogical School founded in 1959, and the Pedagogical Academy (1961) are woven into the tradition and development of our Faculty.

In 1995 the two-year formal education of teachers and preschool teachers developed into four-year university studies.

In 2007 the Pedagogical Faculty became part of the State University "Goce Delchev" in Shtip, said to be the fastest growing university in Macedonia.

Following the global trends in teacher education, modern trends in education policymaking in Europe and in the world, respecting the knowledge of the history of civilizations as an important intellectual resource for social development, as well as scientifically and experientially diagnosed educational challenges that have emerged as a result of deep changes of values in our society and globalization trends (scientific, educational, technological, and economic) the Faculty of Educational Sciences has designed study programs for I, II and III cycle of studies in accordance with the organizational - pedagogical quality standards in compliance with the principles of the Bologna Declaration and European credit-transfer system with a high level of recognition in the area of European Higher Education.

If 20 years ago our Faculty started to implement teaching with 5 PhDs and 3 masters as regular employees, today we can proudly say that our academic community is comprised of 20 PhDs and one master.

Today our students have the opportunity to educate themselves at the faculty which sees its future as a continuous development aimed at:

- Strengthening and expanding international partnerships
- Popularization of mobility of students and staff,
- Internationalization and improvement of scientific research work,
- Improvement of pedagogical approaches to teaching and links with practice, putting students at the center of the educational process.

Ladies and Gentlemen,

I take this opportunity to thank you for coming today to celebrate with us the teaching profession and our contribution to it.

We are quite aware that the road to success is long and winding and it is easier to travel with joint forces. That is why we wanted to mark this celebration by organizing a scientific conference dedicated to education in the 21st century. Let us share our knowledge, understanding and experiences regarding the situation and perspectives and suggest possible ways of modernization. 89 papers have been submitted and there are authors from 8 countries. This is really promising!

Once again, I wish you all a warm welcome and successful work.

Dean,
Prof. d-r Sonja Petrovska
24. 09. 2015., Stip

ПОЧИТУВАНИ ...

Со голема чест и задоволство, Ве поздравам во името на сите наставници, соработници, вработени и студенти на Факултетот за образовни науки при Универзитетот Гоце Делчев во Штип и Ви посакувам пријатни моменти во текот на оваа свечена манифестација организирана по повод 20 годишно факултетско образование на наставници и воспитувачи.

Факултетот за образовни науки своето постоење го темели на 146 годишниот континуиран развој на формалното образование на наставници и воспитувачи на овие простори. Во традицијата и развојот на нашиот факултет се вткаени достигнувањата на Педагошко-богословското училиште основано во 1869 год. Со чие постоење се врзува името на творецот на првиот буквар и првиот учебник за наставници – Школска педагогија – Јосиф Ковачев, и името на големиот учител Гоце Делчев, па Учителската школа основана во 1946 год, Вишата педагошка школа формирана во 1959 год, Педагошката академија (1961 год.).

Во 1995 година формалното двегодишно образование на наставници и воспитувачи прераснува во четиригодишно факултетско образование.

Во 2007 година Педагошкиот факултет стана дел на државниот Универзитет „Гоце Делчев“ во Штип, кој го носи епитетот најбрзорастечки Универзитет во Р Македонија.

Следејќи ги глобалните тенденции во образованието на наставници, современите тенденции во креирањето на образовните политики во Европа и во Светот, респектирајќи ги знаењата за историјата на цивилизациите како значаен интелектуален ресурс за општествениот развој, како и научно и искуствено дијагностицираните воспитни предизвици кои се појавија како резултат на длабоките вредносни промени во нашето општество и глобализациските тенденции (научни, образовни, техничко-технолошки, економски) ФОН дизајнираше студиски програми за I, II и III циклус на студии согласно организациско –

педагошки стандарди за квалитет, согласно принципите на Болоњската декларација и Европскиот кредит-трансфер систем, со високо ниво на препознатливост во Европскиот високообразовен простор.

Ако пред 20 години нашиот факултет започна да ја реализира наставата и вежбите со 5 доктори на науки и 3 магистри, како редовно вработени, денес со гордост можеме да кажеме дека оваа академска заедница ја сочинуваат 20 доктори на науки и 1 магистер.

Денес нашите студенти имаат можност да се образуваат на факултет кој својата иднина ја гледа како континуиран развој во насока на:

- зајакнување и проширување на меѓународните партнерства,
- омасовување на мобилноста на студентите и на вработените,
- интернационализација и подобрување на научно-истражувачката работа,
- унапредување на педагошките пристапи во наставата и врските со практиката, поставувајќи ги студентите во центарот на образовниот процес.

Почитувани присутни,

Ја користам оваа прилика, да ви се заблагодарам што дојдовте денес заеднички да го чествуваме учителското дело и нашиот придонес во него.

Ние сме сосема свесни дека патот до успехот е долг и кривулест но и дека полесно се патува со заеднички сили. Затоа ова наше празнување сакавме да го одбележиме со Научна конференција посветена на образованието во 21 век, да ги споделиме нашите знаења, разбирања и искуства во врска со состојбите и перспективите како и да предложиме можни начини за негово осовременување.

Уште еднаш, На сите Ви посакувам топло добредојде и успешна работа!

Декан,
Проф. д-р Соња Петровска
24. 09. 2015. година Штип

TABLE OF CONTENTS

1. СО КВАЛИТЕТНИ ПРОМЕНИ ДО ПОКВАЛИТЕТНО УЧИЛИШТЕ
Блаже КИТАНОВ……………………………………………………………….........5
2. LANGUAGE CULTURE – A SEGMENT OF LANGUAGE EDUCATION
Violeta NIKOLOVSKA……………………………………………………………......9
3. RESEARCH TRENDS IN EDUCATION IN MULTICULTURAL ENVIRONMENTS IN THE REPUBLIC OF MACEDONIA
Elizabeta TOMEVSKA-ILIEVSKA,Emilija SIMONOVSKA JANACKOVSKA, Sadudin SADIKI……………………………………………………………………....15
4. USING AUTOMATIC TEXT CATEGORIZATION TECHNOLOGIES IN THE MODERN EDUCATIONAL PROCESS
Anna GLAZKOVA…………………………………………………………………..…23
5. THE ROLE OF BUSINESS SCHOOL IN THE POST-GRADUATE EDUCATIONAL SYSTEM
Nikita RAVOCHKIN……………………………………………………………..……..27
6. FORMATION OF ETHICAL RULES (CODE) IN PRESCHOOLERS THROUGH THE BULGARIAN CHILDREN'S FOLKLORE GAMES
Julia DONCHEVA…………………………………………………………….……..…32
7. FORMATION OF HUMAN POTENTIAL: INSTITUTIONAL MECHANISMS AND POLICIES
Stanka RINKOVA……………………………………………………………..…..…36
8. THEORETICAL FORMULATION AND SCIENTIFIC JUSTIFICATION OF THE PROBLEM OF TRAINING TEACHERS IN TECHNICS, TECHNOLOGY AND ENTREPRENEURSHIP
Tsvetana KOSTADINOVA ANTIPESHEVA…………………………………..…41
9. INTERACTIVITY IN TEACHING STUDENTS MODERATORS
Kosta KOSTOV, Silvia KYUCHUKOVA, Hristina MILCHEVA…………………....45
10. EVALUATION OF STUDENTS' LEARNING UNDER THE PRISM OF EXPECTED OUTCOMES
Teuta SHABANI, Suzana NIKODINOVSKA BANCOTOVSKA…………………..…49
11. COMMUNICATION IN THE TEACHING PROCESS. INTERACTIVE NATURE OF COMMUNICATION
Valentina VASILEVA…………………………………………………………………57
12. PHYSICAL ACTIVITY OF 3-4 YEARS OLD CHILDREN IN KINDERGARTEN
Filip SHABANSKI………………………………………………………………….....60
13. MACEDONIAN LANGUAGE IN SECONDARY EDUCATION
Liljana MAKARIJOVSKA, Zhaklina GJORGIJOSKA…………………………....64
14. STUDENTS' ATTITUDES TOWARDS TEACHING GRAMMAR IN THE FOREIGN LANGUAGE CLASSROOM
Vesna KOCEVA, Marija TODOROVA……………………………………………69
15. FOREIGN LANGUAGE CLASSROOM ANXIETY
Marija TODOROVA, Vesna KOCEVA..75
16. TEACHERS AS A FACTOR FOR THE DEVELOPMENT OF KEY COMPETENCE CULTURAL EXPRESSION AMONG STUDENTS
Svetlana PANDILOSKA GRNCHAROVSKA, Fadbi OSMANI, Gordana STANKOVSKA……………………………………………………………………...…82
17. INTRODUCTION OF THE DUAL SYSTEM IN THE BULGARIAN VOCATIONAL EDUCATION – REALITY AND CHALLENGES
Svetlana NIKOLAEVA……………………………………………...……………86

18. THE VALUES OF EDUCATIVE FUNCTION IN RELATION PARENT-SCHOOL
Ardita CEKA, Rabije MURATI……………………………………………………….89
19. ELECTRONIC VERSUS TRADITIONAL TEST FOR MATHEMATICS IN PRIMARY SCHOOLS
Katerina PANEVA……………………………………………………………………..93
20. THE SIGNIFICANCE OF LOCALLY DEVELOPED EDUCATIONAL SOFTWARE IN THE PROCESS OF SCHOOLS' COMPUTERIZATION
Olga SAMARDJIKJ JANKOVA…………………………………………………...99
21. THE ACTIVITY OF MUSICAL GAMES FOR CHILDREN
Mujeser ILJAZI……………………………………………………………………….105
22. THE PATIENT IN THE PROCESS OF LEARNING IN HIGHER MEDICAL SCHOOL
Silvia KYUCHUKOVA………………………………………………………………110
23. INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES IN TEACHING MUSIC EDUCATION
Lence NASEV………………………………………………………………………..113
24. LEISURE TIME AND SPORT ACTIVITIES OF STUDENTS FROM THE FACULTY FOR PRESCHOOL AND PRIMARY SCHOOL EDUCATION AT SOFIA UNIVERSITY "ST. KLIMENT OHRIDSKI" – BULGARIA
Georgi IGNATOV...116
25. PLACE OF LIVING AS A FACTOR IN ORGANIZING STUDENTS' LEISURE TIME
Despina SIVEVSKA, Biljana POPESKA……………………………………………122
26. METHODICAL APPROACH TO LEARNING ABOUT THE HOLOCAUST BY THE MODEL OF YAD VASHEM SCHOOL
Zhivorad MILENKOVIC……………………………………………………………..129
27. A HERMENEUTIC READING OF A POETIC LITERARY WORK DURING IMPLEMENTATION OF A LESSON
Milena RISTOVA-MIHAJLOVSKA…………………………………………………...136
28. SOME GUIDELINES FOR INTELLECTUAL PREPARATION DURING PHYSICAL CONTACT BETWEEN THE INSTRUMENT AND THE PIANIST
Angele MIHAJLOVSKI…………………………………………………………..142
29. IMPLICATION OF EFFECTIVE SCHOOL MANAGEMENT FOR THE CONTINUING PROFESSIONAL DEVELOPMENT OF TEACHERS
Kristinka OVESNI, Emina HEBIB, Vera RADOVIĆ………………………………..148
30. THEORIES, SOCIAL EXPERIENCES AND PRACTICE IN INTERCULTURAL PEDAGODY
Alina SZCZUREK-BORUTA………………………………………………………..157
31. TEACHERS' ASSESSMENTS OF CERTAIN CURRICULAR DETERMINANTS IN PRIMARY SCHOOL
Milan MATIJEVIĆ, Siniša OPIĆ, Goran LAPAT……………………………………162
32. THE SOCIO-POLITICAL IMPACT OF THE NEW SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL TRENDS IN ARCHAEOLOGY, HISTORY AND RELATED FIELDS
Ljuben TEVDOVSKI………………………………………………………………....172
33. THE PRACTICE OF TAEKWONDO AS A PREDICTOR OF MOTOR ABILITIES
Ivan PRSKALO, Anamaria RADIĆ…………………………………………………..178
34. THE RELATION MOTIVE - TEACHING CONTENT IN STIMULATING COGNITIVE ABILITIES THROUGH ARTISTIC ACTIVITIES AT PRESCHOOL AGE
Maja RAUNIK KIRKOV……………………………………………………………182
35. CONTEMPORARY ADULT LITERACY MODELS
Elena RIZOVA, Zoran VELKOVSKI………………………………………........188

36. COMPARATIVE ANALYSIS OF PROGRAMS FOR PRE-SCHOOL EDUCATORS IN EUROPE
Kiril BARBAREEV, Alma TASEVSKA……………………………………………196
37. INCLUSIVE EDUCATION - ROLE OF THE TEACHER AND BENEFITS
Sonja PETROVSKA……………………………………………………………...203
38. THEORETICAL APPROACHES TO MODERN INTERPRETATION OF PEDAGOGY OF PHYSICAL EDUCATION AND SPORTS
Eleonora MILEVA……………………………………………………………...210
39. POSTMODERN CONCEPTS OF FOUCAULT'S EDUCATION AND ITS RELATIONSHIP WITH DISCIPLINE
Kushtrim AHMETI……………………………………………………………215
40. ECOLOGY – A NECESSARY FACTOR IN TEACHING METHODS FOR NATURE AND SOCIETY STUDIES FOR FORMING A RESPONSIBLE PERSON
Oliver CACKOV, Tatjana GREGOVA..219
41. THE ISSUE OF RESPECTING THE DEVELOPMENTAL POSSIBILITIES AND ACTIVITY-PLANNING IN EARLY CHILDHOOD DEVELOPMENT
Alma TASEVSKA, Kiril BARBAREEV……………………………………………223
42. INTEGRATION OF INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES INTO PRESCHOOL EDUCATION
Tatyana V. NIKULINA…………………………………………………………228
43. WHAT SHOULD MODERN SCHOOL LEARN
Snezana KIROVA, Dragana KUZMANOVSKA, Biljana IVANOVA……………...233
44. EDUCATIONAL FUNCTION OF THE SCHOOL IN CONTEMPORARY SOCIETY
Emilija PETROVA GORGEVA, Mitko KOCEV..238
45. SOME METHODS IN TEACHING PHYSICAL AND HEALTH EDUCATION
Marjan MALCEV………………………………………………………………...243
46. REVIEW OF ADOLESCENT LITERATURE THROUGH COMPARATIVE ANALYSIS OF THE NOVELS "THE BLUE PATH OF LOVE" BY METODI MANEV AND "VOICE OF LOVE" FROM GROZDANA OLUJIC
Jovanka DENKOVA…………………………………………………………....247
47. INTERPRETATION OF A LYRIC POEM IN IV AND V GRADE
Blaze KITANOV, Irena KITANOVA………………………………………………..253
48. TRAINING EFFICIENCY OF CYCLISTS SPECIALIZED IN ROAD CYCLING
Ivan KOLEV……………………………………………………………………...258
49. PHYSICAL EDUCATION AND DIAGNOSTIC PROCEDURES
Veselina IVANOVA, Galena TERZIEVA……………………………………..262
50. PROTECTION OF IMMOVABLE CULTURAL HERITAGE THROUGH EDUCATING STUDENTS OF PRIMARY AND SECONDARY EDUCATION
Trajce NACEV, Dragan VESELINOV…………………………………………...265
51. FORMATION OF TOLERANCE IN ADOLESCENTS
Valentina VASILEVA……………………………………………………….271
52. NEW EDUCATIONAL POLICIES AND THEIR REFLECTIONS ON SOCIAL DEVELOPMENTS
Daniela KOCEVA, Snezana MIRASCIEVA…………………………………….275
53. PRESENCE OF ENTREPRENEURSHIP IN PRIMARY EDUCATION IN MACEDONIA
Lulzim MEHMETI……………………………………………………………….280
54. CONSONANT /J/ IN COLLOQUIAL SPEECH AND ITS IMPACT ON WRITING
Blaga PANEVA…………………………………………………………………....284
55. METHODICAL STRUCTURE OF A LESSON FOR INTERPRETATION OF A FAIRY TALE
Irena KITANOVA………………………………………………………………289

56. THE INFLUENCE AND THE EFFECTIVENESS OF FORMATIVE ASSESSMENT AND THE FEEDBACK IN STUDENTS' SUCCESS AND ACHIEVEMENTS
Valdeta ZENUNI-IDRIZI……294
57. AESTHETIC EDUCATION OF EDUCATORS AS A FUTURE CHALLENGE
Valentina PAJAZITI, Vlora MARKU-TUQI……299
58. SOCIAL AND COMMUNICATIONAL-INTERACTIVE COMPETENCES OF TEACHERS AND STUDENTS IN EDUCATION
Florina SHEHU……302
59. INFLUENCE OF MEDICINES ON THE COGNITIVE SKILLS OF CHILDREN WITH CHRONIC DISEASES
Elena IVANOVA BUYUKLIEVA……308
60. THE SPIRITUAL ASPECT OF HUMAN DEVELOPMENT AND THE EDUCATION IN XXI CENTURY
Eleonora PENCHEVA……312
61. RESEARCH IN TEACHING PRACTICE
Snezana JOVANOVA-MITKOVSKA……316
62. HOW ARE PEACE AND TOLERANCE REPRESENTED IN HISTORY TEXTBOOKS FOR PRIMARY AND SECONDARY EDUCATION
Todor CEPREGANOV, Sonja NIKOLOVA……324
63. ETHICS AS TEACHING
Trajce STOJANOV……330
64. RISK ASSESSMENT OF HYGIENIC AIR QUALITY UPON PRESCHOOL CHILDREN'S HEALTH IN KINDERGARTEN "VERA CIRIVIRI TRENA" IN SHTIP
Snezana STAVREVA VESELINOVSKA……335
65. ABOUT SOME EDUCATIONAL GOALS IN TEACHING-SOCIO-CULTURAL PROBLEM OR A CHALLENGE MODERN EDUCATION
Snezana MIRASCHIEVA, Emilija Petrova GJORGJEVA, Daniela KOCEVA……339
66. ESCAPE FROM THE WAR –TIME IN THE UNCERTAINTIES OF LIFE TO REFUGEE IN BULGARIA. FUNDAMENTAL RIGHTS OF PERSONS SEEKING INTERNATIONAL PROTEKTION IN TERMS OF THE BUREAUCRATIC SYSTEM IN BULGARIA
Pavlin PETROV……344
67. HIGHER EDUCATION IN THE PERIOD OF TRANSITION
Verica JOSIMOVSKA……353
68. RESEARCH OF THE CONFLICT ZONES IN THE SYSTEM OF INTERPERSONAL RELATIONSHIPS OF THE CHILD BY THE METHODOLOGY OF RENE GILLE
Julia DONCHEVA……356
69. CLASSROOM SOCIAL CLIMATE
Despina SIVEVSKA……360
70. COMPATIBILITY OF PRESCHOOL AND PRIMARY SCHOOOL CURRICULA IN R. MACEDONIA
Snezana JOVANOVA-MITKOVSKA, Biljana POPESKA……366
71. THE IMPORTANCE OF THE CAREER CONSELING PROCESS
Tanja ATANASOSKA, Biljana CVETKOVA DIMOV, Ana GJORGJEVA……376
72. ROLE OF MANAGEMENT IN IMPLEMENTING EDUCATION INCLUSIVE POLICIES
Sadete TERNAVA-OSMANI, Voglushe KURTESHI……380
73. WHICH FACTORS ACCORDING TO THE PARENTS AFFECT THE EDUCATION OF CHILDREN
Voglushe KURTESHI……385

74. THE PHILOSOPHICAL PARADIGM OF SIGMUND FREUD
Slobodan MARKOVIC……………………………………………………………....370
75. EDUCATIONAL NEEDS AND ACHIEVEMENTS OF ROMA CHILDREN AND OTHER CHILDREN FROM MARGINAL ETHNIC GROUP IN RM
Stevan ALEKSOVSKI…………………………….…………………………….....377
76. COMMUNICATIVE-PEDAGOGICAL FEATURES OF COMMUNICATION IN THE EDUCATIONAL PROCESS-COMMUNICATIVE COMPETENCE
Biljana GRAMATKOVSKI, Jasminka KOCHOSKA………………………………..387

UDK: 37.014.3(497.7)

NEW EDUCATIONAL POLICIES AND THEIR REFLECTIONS ON SOCIAL DEVELOPMENTS

Daniela KOCEVA [1]
Snezana MIRASCIEVA [2]

Abstract

Reforms in education have always attracted special attention among all actors of society. Research of education particularly shows what reforms and changes are needed in contemporary education, according to challenges, changes and contemporary trends. Experience and research results on education are important for further innovation in society itself. The treatment and the role of education in modern society are subject to constant analysis, reviews, and critical thinking. Considering that, education is important to the development and formation of a person's understandable efforts to change in order to modernize and harmonize with the tendencies of education in developed countries and educational systems. In this paper we will briefly present some of the contemporary educational reforms and how they are reflected in society.

Keywords: *educational reforms, changes, experiences, development.*

Што претставува поимот образовна реформа?

Според Педагошката енциклопедија, дефиницијата за овој поим содржи бројни компоненти на промените: „Тоа е општествен и педагошки процес на темелно менување на: политиките во образованието; општествените функции и позиции на образованието; положбата на ученикот, студентот, наставникот; јавноста; насоченоста кон целите и задачите; организацијата на системот на образование и неговите делови; планирањето; организацијата на училиштето; содржината на програмата; формите, средствата и методите на работа; градењето на училиштата и опремата; образованието на наставниците; финансирањето и управувањето и тоа најмногу во функција на демократизација, прилагодување на потребите за работа, рационализација, модернизација, подигање на ефикасноста и подобрување на квалитетот на работа“ (Pedagoška enciklopedija 2, 1989. стр.303).

Промените направени во текот на последната деценија на целокупната образовна сцена во земјите на ЕУ и Република Македонија укажуваат на тоа дека – општествените, културните и економските барања, ја наведоа Европа да ја редефинира својата образовна политика.

Република Македонија има направено значителни напори за реформа на образованието, особено во подрачјата како што се децентрализација и либерализација на образовниот сектор, со намера да се подобри образовниот квалитет и да се излезе во пресрет на општествените и економски предизвици како што се: зголемената сиромаштија, невработеноста и социјалната нееднаквост. Со процесот на децентрализација, ингеренциите за основање на основни и средни училишта се предадени на општините коишто се грижат за нивното финансирање и администрирање во соработка со централната власт, како и за организирање превоз и исхрана на ученици и нивно сместување во училишни домови.

Образовните политики на сите нивоа се под надлежност на Министерството за образование и наука, раководено од министер, кој е член на Владата на Република Македонија. Образовните институции во рамките на ова министерство (Биро за развој на образованието, Образовниот

[1] Faculty of Educational Sciences, Shtip, Republic of Macedonia, daniela.jakimova@ugd.edu.mk
[2] Faculty of Educational Sciences, Shtip, Republic of Macedonia, snezana.mirascieva@ugd.edu.mk

инспекторат и Педагошкиот совет) законски и практично се под контрола на министерот. Училиштата не се самостојни во поглед на наставните програми кои се национални. Министерството за образование и наука (МОН) го администрира и финансира образовниот систем, но и Министерството за труд и социјална политика има одредена улога во финансирање на предучилишното воспитание. Овие две министерства соработуваат и во обезбедувањето на образование на децата со посебни образовни потреби (во сегментот на образованието што се реализира вопредучилишното воспитание и во заводите).

Во понатамошниот дел на трудот накратко ќе бидат презентирани дел од промените кои се направени во образованието на сите нивоа и видливите манифестации, кои ги предизвикаа тие промени.

1.4. Образовните реформи во Република Македонија

За подобрување на структурата и квалитетот, истражувањето и развојот, и користењето на човечки ресурси, во изминатиот период посебно внимание се посвети на реформите на сите нивоа на образование, како главен предуслов за вработување и обезбедување на долгорочен економски развој на земјата. Во таа насока, воведено е задолжително средно образование, зголемено е времетраењето на основното образование од 8 на 9 години, создадени се материјални услови и осовременета е наставата заради стекнување на IT вештини и подигање на нивото на владеење на странски јазици преку воведување на компјутер за секое дете, изучување на странски јазик од најмала возраст, воведување на претприемништво во средните училишта и практикантството во високото образование. Инвестициите во образованието во Македонија се особено забележителни во последните години, период во којшто започна процесот на осовременување преку компјутеризација на секое училиште, при што се обезбедија компјутери за секој ученик, а учебниците според коишто се изучува наставата се бесплатни. Посебен акцент е ставен на универзитетското образование, така што на целата територија на Македонија има барем по еден факултет во рамките на некој универзитет, а секој апсолвент добива вредносни ваучери за набавка на компјутери. Исто така, континуирано се инвестира и во научно-истражувачката и апликативна дејност преку опремување на соодветните лаборатории и центри за таа намена.

Согласно Уставот, граѓаните имаат право слободно да го изразуваат својот национален идентитет, па оттука имаат и право да го изберат јазикот на кој ќе го стекнуваат своето образование. Посебен акцент се дава на овозможувањето еднаков пристап до квалитетно образование за учениците од сите етнички заедници и на образовната инклузивност како целина, како еден од главните предизвици на мултикултурното општество и стратешка инвестиција за поддршка на социо-економските услови и целокупниот квалитет на животот на сите граѓани.

Развиена е Национална програма за предучилишното воспитание и образование до 2015 година заради обезбедување на еднаков приод и поголема опфатност на децата од предучилишна возраст со различни форми и програми, дизајнирани според современите трендови и најновите научни сознанија од областа на детскиот развој.

Основното образование во Македонија е задолжително и бесплатно и се изведува во основните училишта, а за учениците со посебни образовни потреби се организираат и посебни основни училишта или паралелки при основните училишта. Наставата и другите облици на воспитно-образовната работа е бесплатна и се финансира со средства од буџетот на Република Македонија. Во моментот, образовниот систем предвидува бесплатно образование на основнообразовното ниво. Приватни училишта се уставно забранети на основнообразовно ниво, а се дозволени на сите други нивоа. Со Законот за измена и дополнување на Законот за основно образование се продолжи задолжителното образование од осум на девет години со вклучување на една подготвителна година; 83,23% од децата биле вклучени во едногодишно подготвително воспитание во 2002 година. Во учебната 2003/ 04 година, во осумтте години задолжително основно образование биле опфатени 232 143 ученици. Осипувањето во основно образование е ниско и се намалува, во 2001 година претпоставениот процент на осипани ученици за основното образование беше само 1,42%. Овој процент е помал во урбаните, а поголеми во руралните подрачја и е поголем кај девојчињата и малцинствата. Бројот на ученици по одделение од 1999 година бавно се намалува до 22,94 во 2004 година. Согласно Законот, наставата на основнообразовно ниво мора да биде на мајчиниот јазик на

ученикот. Оттаму наставата се реализира на македонски јазик со користење на кирилско писмо, но и на јазиците на другите заедници во Република Македонија, вклучително на албански, српски и турски. Ромски и влашки јазик се поучуваат како факултативни предмети, во чии рамки се изучуваат јазик и култура на соодветниот јазик. Сериозна потештоктија за реализација на оваа настава претставува недостатокот на наставници, учебници и материјали на овие јазици. Значи во поглед на основното образование, во насока на подобрување на квалитетот на образовниот процес и намалување на напуштањето на образовниот процес, се овозможи бесплатно користење на превоз, бесплатни учебници за учениците, поддршка на социјално загрозени семејствата на деца запишани во средно образование, професионален развој на наставниците; се стави во функција електронскиот систем за менаџмент на информации (ЕМИС); продолжи развојот на стандарди и наставни планови и сл.

Денеска, 86.3% од учениците во осмо одделение го продолжуваат своето образование на среднообразовно ниво, приближно 61.36% во програмите за стручна обука и 38.64% во општите средни училишта. Поголемиот дел од средните училишта се јавни, но законската рамка дозволува постоење и на приватни средни училишта; 84.96% од учениците посетуваат четиригодишни средноучилишни програми; 14.48% во тригодишни средноучилишни програми и 0.53% се вклучени во специјалните средни училишта. Од вкупниот број на вклучени ученици, 80% го завршуваат нивното школување на ова ниво. Процентот на осипување е повисок во првата година од тригодишните програми и во стручната обука. Во учебната 2003/ 2004 година, 20 053 ученици го завршиле средно училиште. Средното гимназиско и стручно образование се остварува во средни училишта кои се организираат како јавни училишта и приватни училишта, во кои не се дозволени дискриминации засновани на пол, раса, боја на кожата, национално и социјално потекло, политичко и верско уверување, имотна и општествена положба. Воспитно-образовната дејност се изведува на македонски јазик и кирилско писмо. За припадниците на националностите воспитно-образовната дејност во јавните училишта се изведува на јазикот и писмото на националностите на начин и услови утврдени со закон. Притоа, учениците од националностите задолжително го изучуваат и македонскиот јазик. Во јавните средни училишта наставата може да се изведува и на еден од светските јазици. Во приватните училишта наставата може да се изведува и на странски јазик. Во Република Македонија гимназиското образование се организира во 42 јавни средни училишта од кои во 34 наставата се реализира на македонски наставен јазик, а во 8 училишта на албански наставен јазик и на македонски наставен јазик. Во две училишта има гимназиски паралелки на турски наставен јазик. Во поглед на средното образование покрај поддршка на социјално загрозени семејствата на деца запишани во средно образование, во насока на подобрување на квалитетот на средното стручно образование и поврзаноста со пазарот на трудот, континуирано се работи на подготовка на стандарди на занимања, како и прилагодување на системот на образование со потребите на пазарот на трудот со активно учество на социјалните партнери. Заради подобрување на вештините на лицата кои го завршуваат образовниот процес, изготвени се Стандарди за реализација на практичната настава кај работодавачи.

Високото образование во Република Македонија е посветено на развивањето и унапредувањето на знаењата и јакнењето на културата на живеење кај младите и возрасните. Преку високото образование се продуцираат висококвалитетни кадри и одговорни граѓани способни да ги задоволат потребите од егзистенцијална, социјална и индивидуална сфера на човековата манифестација. Тоа, пак, овозможува да се негуваат традиционалните обележја и вредности на сите заедници во Македонија афирмирајќи ги во интернационални димензии и промовирајќи ги како заедничко културно богатство и традиција на македонскиот народ. Во Македонија, високото образование се реализира преку 4 државни универзитети и поголем број приватни универзитети и институти. 2003/2004 година, 7 157 ученици, речиси, една третина од завршените средношколци, се запишале на високообразовно ниво финансирано од државата. Постдипломските студии вклучуваат магистерски и докторски студии и се достапни на постојните три универзитета од учебната 2005/ 2006 година. Во изминатиот период 8 илјади студенти ги завршиле последипломските студии. Претставници на малцинските заедници сѐ уште во мал процент се запишуваат во високото образование; постои надеж дека со квотите за позитивна дискриминација може да се помогне во врска со овоа прашање како и достапноста на настава на албански јазик на високообразовно ниво. Во поглед на реформите, направени се измени во Законот за високото образование во насока на подобрување на квалитетот на наставата и зголемување на истражувањето. Со подготвената Национална рамка на високообразовни

квалификации се уредуваат начините на стекнување и користење на високообразовните квалификации, усогласени со Европската рамка на квалификации. Со тоа се обезбедува врска помеѓу образованието и пазарот на трудот и подобро разбирање на знаењето, вештините и компетенциите на дипломираните лица со завршено високо образование од страна на работодавачите. Зголемен е пристапот до високото образование што се финансира од државата која обезбедува регионална дисперзија и отворање нови високообразовни установи во повеќе помали градови низ целата земја. Високото образование се реализира и преку бројни акредитирани приватни високообразовни установи во Република Македонија. Тоа придонесе за значително зголемување на бројот на запишани студенти во високото образование и тоа од 12.307 во учебната 2005/06 година на 17.573 во 2010/11 година, односно зголемување за 43%.

Создадена е правна и институционална основа за образование и обука на возрасни и доживотно учење, како еден од приоритетите на земјата во согласност со ЕУ приоритетите. Со тоа е овозможено стекнување на соодветно образовно ниво за секого и за сите возрасни групи, а стекнатите знаења, вештини и компетенции да бидат во согласност со општествените потреби и барањата на пазарот на трудот. Со тоа се овозможи обезбедување на можности за стекнување и развивање на нови знаења, вештини и компетенции во текот на целиот живот, по пат на прилагодување на новите услови поддржани со доживотно учење, како и трансфер на знаења и достигнувања од областа на науката, која ќе помогне за социјалниот раст и развој на државата преку инвестиции во вештини и обуки на работната сила, модернизација на системот на обуки, вклучувајќи го втемелувањето и развојот на системот на доживотно учење насочен кон поголема прилагодливост на пазарот на трудот и посветеноста кон принципите на доживотното учење; ќе придонесат за развивање на соработката со социјалните партнери во планирањето на ниво на партнерство, како на национално, така и на регионално, секторско, локално и на ниво на компанија. Посветеноста за модернизација на пазарот на трудот преку реализирањето на Агендата за нови вештини за нови работни места, ќе придонесе вештините на сегашната и идната работна сила да се совпаднат со барањата на пазарот на трудот. Поврзаноста на понудата и побарувачката на работна сила бара посветеност и кординација на сите заинтересирани страни преку сеопфатен и транспарентен систем за менаџирање на информациите, со цел модернизација на институциите поврзани со пазарот на трудот.

Секако сите овие реформи, иако релативно бргу се одвиваа, сепак, ги зафатија сите сфери во образованието. Факт е дека образовниот систем на Република Македонија за релативно краток период се адаптираше и одговори на новите услови, барања и предизвици. Дали сите овие промени се неопходни? Дали сето тоа ќе го подобри образовниот и општествен систем?

Заклучок

Секако, овие промени во образовниот систем предизвикаа низа општествени позитивни, но и негативни промени. Адаптирајќи се на новите модернизирани услови во образованието секако најпогодени и најзасегнати од сè, останаа учениците и наставниците кои директно се соочуваат со придобивките, но и пропустите и слабостите од нивната реализација. Директните учесници постојано дебатираат и дискутираат за потребата од промени, но промени кои би соодветствувале на нашите општествени потреби. Секоја реформа и замислена промена е во насока на подобрување и поттикнување на општествениот развој. Подигнувањето на образовното ниво на населението е една од најголемите придобивки на секоја земја во која вреди да се инвестира. Придобивките од овие реформи допрва ќе се анализираат и истражуваат. За сега останува прашање на време колку истите ќе придонесат за подобрување на квалитетот на образованието, а со тоа и на општественото живеење.

References

Avramovič, Z. (2003). Država i obrazovanje: Kritička evaluacija koncepcija obrazovanja u Srbiji, Beograd; Institut za pedagoška istraživanja.

Енциклопедиски Речник Педагогије (1963) Загреб: Матица Хрватска.

Министерство за труд и социјална политика (2011), Н*ационална стратегија за вработување на Република Македонија 2015 година.*

Педагошки Речник, (1976). Београд: Завод за издавање учбеника.

Ратковиќ, М. (1997) Образовање и промене, Учитељски факултет: Београд.